

Gunda Miķelsone

Stalts augums un kontrabassistisks entuziasms

SARUNA AR SERGEJU BRĪNUMU

Kontrabasistu Sergeju Brīnumu (1942) droši var saukt par Latvijas kontrabasa skolas dzīvo leģendu, kura pārraudzībā – pat pilnīgi burtiski – izskolotas jau veselas divas mūziķu paaudzes. Kad vēlos viņu uzaicināt uz sarunu, izrādās, ka Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas sienās Brīnuma kungs nav nemaz tik viegli notverams. Pēc vairākkārtējiem nesekmīgiem dzīvas sastapšanās mēģinājumiem metu mieru. Par laimi, dzīvojam tehnoloģiju laikmetā. Pateicoties tām, beidzot satiekamies arī dzīvē un apmetamies 218. jeb kontrabasu klases rimtajā mierā. Miers gan saglabājas vien īsu brīdi, bet par to nedaudz vēlāk.

I
Telefonsarunā teicāt, ka laiks Ļeņingradā jums atvēra acis un Mediņskolu beidzāt salīdzinoši vēlu.

Jā, pēc armijas Mediņos es beidzu kontrabasa klasi. Jaunībā aizrāvos ar klarnetes spēli, bet absolūtā dzirde traucēja. Kādu laiku gan spēlēju, pat iemācījos džeza stilā ar vibrāciju. Mana mamma bija vokāliste, kādreiz mācījās konservatorijā, bet to nepabeidza, vēlāk kļuva par mediķi. Toties mājās vienmēr skanēja opermūzika. Desmit, divpadsmit gadu vecumā es daudzas operas no galvas zināju – mācījos no skaņuplatēm. Bija gan “Traviata”, “Rigoletto”, “Piķa dāma”, “Oņegins”, gan “Karmena”. Tā uz visu mūžu saslimu ar vokālo mūziku. Turklāt tēvs, fagotists, strādāja operā, un mēs varējām skatīties izrādes par brīvu. Atceros savu dzīvo tikšanos ar “Jevgeņiju Oņeginu”. Toreiz dziedāja Pēteris Grāvelis un Edgars Plūksna. Viņi bija mani elki.

Vai nav gribējies pašam dziedāt?

Mani vairāk interesēja instrumentālā mūzika, bet tā sanāca, ka klasē biju arī labākais matemātiķis. Skolotāji teica, ka “mūziķi jau nenopietni cilvēki, vajag ar matemātiķu nodarboties”. Toreiz naivi domāju, ka, ja nu kļūšu par matemātiķi vai būšu inženieris, nāksies strādāt fabrikā un pasauli

neredzēšu. Cita lieta, ja esi mūziķis simfoniskajā orķestrī.

Mani mūzika vilka, ļoti interesēja.

Jaunība bija ļoti raiba. Pirms armijas pat nostrādāju VEF-ā par virpotāju, Rīgas Jūras tirdzniecības ostā par celtna vadītāju. Pēc armijas beidzu Jāzepa Mediņa mūzikas skolu kā kontrabasists.

Tovijs Lifšics toreiz teica: "Sergej, tu ļoti korekti spēlē, bet tev tonis tāds ne sevišķi." Ko es viņam atbildēju? Visu mūžu atcerēšos: "Bet es taču kontrabasu spēlēju." (*smejas*)

Pilnīgā nopietnībā.

Tā es tobrīd domāju. Un tad Lifšics pierunāja braukt uz Ļeņingradu vai Maskavu. Es aizbraucu uz konsultāciju. Kā viņi spēlēja, kāda skaņa, kāda vibrācija, kāda lociņa maiņa! It kā es būtu naktī bijis tumšā istabā, neko neredzējis, un kāds pēkšņi ieslēdz gaismu. Viss ir skaidrs. Salikts pa plauktiņiem. Latvijā tajā laikā kontrabasa skola nebija ļoti augstā līmenī.

Bet vismaz kaut kāda gan bija.

Artūrs Grīnups tolaik bija izcils kontrabasists. Viņš bija ļoti savdabīgs, pat par vienkāršām lietām prata izteikties ļoti tēlaini.

Diemžēl maz nodzīvoja.

Vienreiz es jautāju, kā viņš iegūst tādu vibrāciju. Grīnups atbildēja: "Miļo Sergej, man šis jautājums ir dziļi vienaldzīgs. Man

nostāda rokas, pēc tam veidojas gandrīz vai ģeometriskā progresija.

Gan jau tas kādreiz ir kaut kur teikts, ka esmu pilnīgi nepielūdzams attiecībā pret skaņas kvalitāti. Man ir izstrādāta sava metodika, un es neēju ne milimetru uz priekšu, kamēr nav panākta izteismīga un piepildīta skaņa. Rokām ir jābūt tā nostādītām, lai neparādītos lieks fizisks sasprindzinājums. Kontrabass ir fiziski ļoti smagi spēlējams instruments. Ja cilvēks ir muzikāls, sākumā var šo to nospēlēt arī ar nenostādītām rokām. Tāpat kā ar klavierēm (*imitē viena pirksta klavierspēli*), piemēram, Rahmaniņa (viņš ir viens no maniem miļākajiem komponistiem!) Trešajā klavierkoncertā. (*izdzied I daļas galvenās partijas sākumu*)

Tālāk gan nekādi.

Jā. Ar Eināru ilgi pie tā strādājām, bet tas deva ļoti labus rezultātus – jau trešajā kursā viņš virtuozī nospēlēja [Domeniko] Dragoneti koncertu, ceturto kursu pabeidza ar [Sergeja] Kusevicka koncertu. Toreiz jau strādāju simfoniskajā orķestrī un [Vasilijam] Sinaiskim teicu, ka man ir viens tāds jauns un talantīgs. "Я подумую," viņš atbildēja ("Es padomāšu").

Konservatorijā liku [Arvidam] Klišanam noklausīties, lai pasaka kādu vārdu Sinaiskim. Pēc kāda laika Sinaiskis prasa:

izglītots. Viņš ļoti labi zina partitūru un prot strādāt. Viņš ir vietā, un orķestris ir ļoti labā līmenī.

Vai jums ir vājības?

Jaunībā man gandrīz likās, ka krievu dzeja ir skaistāka par latviešu. Aizrāvos ar Puškinu, Ļermontovu, arī Majakovski. Tad sāku lasīt Raiņa "Tālas noskaņas zilā vakarā", Aspaziju, Poruku un pārliecinājos, ka esmu kļūdījies. Vēl līdzās vokālajai mūzikai ļoti liela vājība man ir balets.

Kur sākās šī aizraušanās? Opermūzikai vismaz bija plates...

Pēterburgā aizgāju uz "Žizeli". Biju šokā vislabākajā nozīmē. Kopš parādījies internets, esmu noskatījies neskaitāmas "Žizeles" vismaz astoņos dažādos iestudējumos. Miļš ir arī "Dons Kihots". Balets mūsdienu tehniski ir ļoti audzis.

Vēl mani aizrauj medicīna. 1992. gadā vienpadsmit dienas badojos. Toreiz sievasmāte teica, ka esmu nāvei parādā.

Ogrē ieprecējāties?

Jā.

Ar ko parasti nodarbojaties, braucot vilcienā uz Rīgu?

Man patīk lasīt. Tagad ir tik interesanti žurnāli.

Kādi?

Man patīk "Ir". (*paveras 218. klases durvis, un pavīd studenta galva* – Pagaidi druciņ. Man ir intervija.) Mēs dzīvojam Ogrē, katru dienu braucam peldēties. Ogrē kļuvusi ļoti skaista. Mums pašiem ir liels dārzs, tā varētu būt miļākā vieta.

Šiverējaties?

Sievai patīk puķes, mums ir daudz ābolu, arī zālīte jāplauj. Laika par maz. Man patīk skaldīt malku. Lielākais prieks ir dzīvošana pie Daugavas. Pēc upes viss nogurums kā ar roku tiek noņemts.

Jūs savulaik spēlējāt džezu Jauniešu estrādes orķestrī. Gan jau traki laiki bija.

Pēc armijas es vadīju Jauniešu estrādes ansambli, rakstīju aranžijas, mēs piedalījāmies skatēs. Rīgā dabūjām I vietu, mums bija vieskoncerti Taškentā. Un atkal esmu aizvirzījies prom no kontrabasa.

Kāpēc aizvirzījāties prom no džeza?

Ar džezu ļoti intensīvi nodarbojos, kamēr mācījos Mediņos un nebiju iestājies Ļeņingradas konservatorijā. Kad iestājos, darīju visu iespējamo, lai kļūtu par labu klasisko kontrabasistu. Es tolaik vēl strādāju "Ļenkoncertā", mazā kamerorķestrī, kas spēlēja kinoteātros pirms seansiem. Tad nāca modē basģitāras. Un pēc tam jau sākās simfoniskais orķestris un Mediņskola, vēlāk darbs Dārziņskolā un konservatorijā. Pirms mēneša man piezvanīja izcils Pēterburgas kontrabasists un konservatorijas pedagogs Aleksandrs Šilo, uzaicināja uz meistarklasēm.

Kad jābrauc?

2. decembrī. Vajag paspēt nokārtot ļoti daudz formalitātes.

vienmēr pret kontrabasu ir bijusi tīri utilitāra attieksme." (*smejas*) Citu reizi dzirdēju viņu sakām: "Man Tečere un mazgadīgais noziedznieks ir sabojājis garastāvokli." Kas? Izrādījās, viņa dēls un sieva. Tā viņš runāja. Pēc tam, kad beidzu Ļeņingradas konservatoriju, mani uzaicināja strādāt Jāzepa Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā, un mans pirmais audzēknis bija Einārs Upatnieks. Es ļoti rūpīgi strādāju, lai iedotu viņam pamatus, bet vienā ziņā kļūdījos. Man likās, ka, lai kontrabasistus sagatavotu konservatorijai, vajag spēlēt kādus piecus, sešus, astoņus gadus. Patiesībā, ja fundamentāli

"Где ваш Upatnieks?" ("Kur tas jūsu Upatnieks?") Tā Einārs nospēlēja konkursā, bet toreiz pirmajā kursā vajadzēja izņemt visādas atļaujas, lai varētu strādāt. Brieda nepatikšanas. Sinaiskis teica: "Lai jau mācās, vēlāk tiks atpakaļ orķestrī." Bet es izspēlēju tādu viltīgu gājieni: "Ziniet, par viņu ļoti interesējas kamerorķestris un Lifšics." Redzu, ka Sinaiskim iemirdzas acis: "Labi, ieu ar Kokaru runāt."

Sinaiskis nupat ieskicēts, jūsu domas par Šišonu izlasāmas citviet. Kā redzat Andri Pogu? Ja driksam skaļi runāt.

Poga ir ļoti nopietns diriģents, vispusīgi

(patlaban 218. klasē jau atrodas četri cilvēki: Sergejs Brīnumš, es un divi studenti)

**Dāvis laikam kaut ko grib teikt. Man jādo-
das un jāļauj jums beidzot strādāt. Kāda ir
jaunā paaudze?**

Talantīgi, centīgi. Andris Veinbergs ir spē-
cīgs kontrabasists ar virtuozu tehniku, ļoti
mērķtiecīgs, ar ļoti labu galvu un pedago-
ģiskām spējām. Tāpat arī Dāvis Vilks. Alise
Broka tagad aizbraukusi apmaiņas prog-
rammā uz Berlīni pie Gunāra Upatnieka.
Ar katru jāveido individuāla pieeja. Par lau-
reātiem jau visiem viss zināms. Upatnieks,
Everss, Bokanovs, Eisaks.

**2014. gadā jūs ieguvāt Mūzikas akadē-
mijas un Swedbank gadabalu par pe-
dagoģisko darbu. Pasākuma videorullīti
internetā var redzēt, ka Matīss Eisaks
piekodina, lai kāds obligāti pajautā par
kobras pozu. Tas esot viens no jūsu trakā-
kajiem stāstiem.**

Visiem saviem studentiem to stāstu. Cilvē-
ki parasti sūdzas par muguras sāpēm. Mu-
guru vajag vingrināt, un kobras poza tam
ir paredzēta. Slikti, ka mūzikas skolās nav
ieviesta specifiska vingrošana.

**Man liekas, ka šajā stāstā jūs tomēr kaut
ko noklusējat. To atstāsim citai reizei.
Dzirdēju, ka jums patīk anekdotes.**

Patīk. Jāteic, ka arī diezgan daudz zinu.

Ir kāda firmaszīme?

Visas ir mazliet piparotas. Maz jūs pazīstu.
Bet varbūt vienu varu izstāstīt. Zem čet-
rām acīm.

Labi.

II

**Cits laiks, tā pati vieta. 218. klase.
Sergeja Brīnumš audzēkņi.**

MS: Brīnumš lieta.

Andris Veinbergs: Man jāsāk, ja?

Dāvis Vilks: Noteikti.

Andris: Jāsāk ar to, ko daudzi ir teikuši un
arī starptautiskās meistarklasēs ievērojuši –
Sergejs Brīnumš prot jebkuram audzēkņim
jebkurā līmenī atrast individuālu pieeju.
Viņa audzēkņus var atpazīt pēc toņa un
vibrācijas. To ievēro visi. Un pedantisms.

Mārcis Lipskis: Ja vārdam ‘pacietība’ būtu
vajadzīga uzskatāma definīcija, to varētu
noskaidrot jebkurā no Sergeja Brīnumš
nodarbībām ar studentiem. Esmu pārlieci-
nājies, ka šī īpašība ir viens no pamatakme-
ņiem jebkāda veida panākumiem.

Dāvis: Jā. Viņš ir kārtīgi iemācījis pacietību.
Būt pacietīgam pret savu izaugsmes progresu.

Mārcis: Attīsta ne tikai kontrabasa spēles
prasmes, bet arī dzīvesziņu. Stalts augums
un kontrabasists entuziasms.

Andris: Gan profesionālajā, gan ikdienas
dzīvē. Kad sāku pie viņa mācīties, bija ļoti
grūti pierast divas astronomiskās stundas
veltīt tikai kādai vienai frāzei. Tu jau jūc
prātā, bet pēc tam saproti, kādu rezultātu
no tā visa vari iegūt.

No kreisās: Dace un Gunārs Upatnieki, Sergejs Brīnumš un Einārs Upatnieks

MS: Caur pasniedzēja dusmām?

Visi: Nē.

MS: Caur jūsu dusmām?

Visi: Arī nē. (smejas)

Alise Broka: Esmu pie viņa mācījusies di-
vus gadus. Brīnumš lieta ir spēja iemācīt
spēlēt ar izteiksmīgu un labu toni, tā ir viņa
firmaszīme. Tas ir pats galvenais, bet ne ti-
kai – arī, kā strādāt, kā mācīties, klausīties
dažādas interpretācijas. Man liekas, ka viņš
ir cilvēks, kurš ir noklausījies pilnīgi visas
iespējamās skaņdarba versijas. Es jau zinu,
ka nākšu uz nodarbību, un viņš man teiks –
paklausies to un to. Viņš iedod informāciju
par to, kas notiek apkārt. Un nekad neteiks,
ka ir tikai viena pareizā interpretācija. Viņu
pašu interesē dažāda mūzika. Nav tikai
klasiskā mūzika un tikai kontrabass. Klau-
sās vijolniekus, patīk opermūzika, to bieži
iesaista sarunās, ļoti patīk Maikls Džek-
sons. Nav garlaicīgi.

Andris: Man ir rādījis Džeksonu.

MS: Mīļākā Džeksona dziesma?

Andris: Tas bija viens no Maikla Džekso-
na dzīvajiem koncertiem, kur viņš dejoja.
Sergejs Brīnumš ir viens no tiem pasnie-
dzējiem, kuru interesē viss jaunais. Viņš
vienmēr cenšas pierunāt studentus sekot
visam līdzī, meklēt jaunākās interpretāci-
jas. Ja viņš kaut ko atrod, reizēm zvina pat
vakaros.

MS: Cikos saņēmts vēlākais zvans?

Andris: Traki vēlu nē, ap vienpadsmitiem
kādreiz ir gadījies.

Dāvis: Tehnoloģiju pielietošana mācībās.
Katru otro nodarbību viņš ierosina ieskaņot.
Ierakstot sevi, dzirdot, kā izklausos no malas.

MS: Un tad rodas skarbas atklāsmes?

Dāvis: Par sevi, jā.

MS: Vai ir kādreiz sanācis viņam nepiekrīst?

Alise: Protams, ka vienmēr katram cilvē-
kam ir kaut kas, kas viņam patīk labāk. Arī
viņam. Es esmu nepiekrītusi. Man gan lie-
kas, ka tas ir tas labākais – notiek pedagoga
un studenta diskusija. Viņš vienmēr pieņem

to, ko domāju, bet saka: “Tu pamēģini arī
otru variantu, tehnoloģijas daudzveidībai.”

**MS: Pēc laika neizrādās, ka viņam ir
taisnība?**

Alise: Protams, jā, mēdz gadīties! (smejas)

MS: Vai nekad nav dusmojies?

Alise: Iepriekš mēs nebijām īpaši pazīstami.
Pirmajā stundā, protams, bija uztraukums,
bet tas ļoti ātri pārgāja ar Brīnumš “Nu
taču, mierīgi!”. Protams, ka uz mani nekad
nav tā dusmojies.

MS: Varbūt ar pušiem ir citādi?

Dāvis: Neesmu sabļauts. (visi smejami)

Andris: Viņš dod audzēkņim lielu brīvību.
Attieksme pret studentiem ir stipri koleģiā-
la, bet tajā pašā laikā interpretācijā un “savā
es” valda pilnīga brīvība. Protams, kamēr šī
brīvība neiziet ārpus jebkuriem rāmjiem.
Tad tiek ātri iebidīts atpakaļ. Viņš nekad
neuzspiež savu interpretāciju konkrētam
skaņdarbam.

Alise: Mēs esam labi skolnieki, varbūt nav
iemesla dusmoties! (smejas)

**MS: Kad beidzām mūsu sarunu, viņš man
apsolīja izstāstīt vienu anekdoti. Beigu
beigās aizgāju prom ar piecām.**

Mārcis: Neparedzama humora izjūta.

Alise: Nav bijusi neviena nodarbība bez
kāda joka, kas tiek izlasīts avīzē, braucot
ar vilcienu no Ogres. Agrāk, kad [Juris]
Griņevičs strādāja blakusklasē, tad viņam
atstāstīja visus jokus, ko mums nedrīkstēja.
Kolorīta personība. Atradis, kā pasmieties
par sevi, par mums, par citiem, bet tādā
labdabīgā veidā.

Andris: Ar džentlmenisku humoru.

Mārcis: Ja pamana, ka studentam ir jauni
apavi, vienmēr jautā: “Nu ko, riepās nomai-
nīji?” Ar Alisi patīk lietot vārdu spēli – Ali-
se Brīnumzemē.

Alise: Joku bijis tik daudz, ka esam domā-
juši – būtu jāraksta kāda grāmata. Piemē-
ram, “Brīnumš joku grāmata”. Neesam vēl
sākuši, bet izlase jau ir pamatīga.

MS: Tad jau tikai jāsaņemam. 🎵